

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ "ΤΥΠΟΣ",

ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΑΘΗΝΑ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συντάκτες: Κ. ΚΑΡΒΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διαχειριστής: Η ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",

"Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:

«ΕΤΑΙΡΙΑΝ «ΤΥΠΟΣ» Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ»

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Για την Ελλάδα	δρ. 20	το χρόνο.
	» 10	το εξάμηνο.
	» 5	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία και Αίγυπτο	£ 1	το χρόνο
	£ 0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	\$ 5	το χρόνο
	\$ 3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΕΙΝΑΜΕ λοιπόν κ' ένα μανιφέστο προς τους δημόσιους υπάλληλους για να σηκωθούν και να φροντίσουν για την καλύτερη της οικονομικής τους θέσης. Το περίεργο είναι πως βγήκε από κει που δεν το περιμέναμε. Από έναν ανώτατον υπάλληλο. Το μανιφέστο αυτό, μέσα στην υπάλληλική σαίλα, είναι βέβαια μια τόλμη, και αξίζει να συγαρούμε αυτόν που το σύνταξε και το δημοσίευσε, με ζήττη να δυσχεραστήσει τον προϊστάμενό του. Μά κείνο που μας ενδιαφέρει είναι προ πάντων η ψυχολογία του έγγράφου αυτού. Το μανιφέστο παραδέχεται πως οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι κι αυτοί προλετάριοι, όπως κ' οι άλλοι εργάτες. Μια μικρή αλήθεια, που οι υπάλληλοι δε θέλουνε ακόμα να την αναγνωρίσουν. Τους προσκαλεί λοιπόν να ξεγεληθούνε έναντι του κράτους, μα — το τονίζει — όχι με απεργία, παρά με νόμιμα μέσα, οά να μην είναι το νεμιώτερο μέσο η απεργία, που την έχει αναγνωρίσει κιόλας το κράτος στους εργάτες. Αντίφαση. Γιατί διαμαρτυρία και εξέγερση που δε στηρίζεται στο μέσο της απεργίας, οε ένδεχόμενη άρνηση του εργοδότη, δεν έχει καμιά πραχτική σημασία. "Επειτα κάνει διάκριση ανάμεσα στους υπάλληλους, ξεχωρίζοντας τους δικαστικούς και εκπαιδευτικούς υπάλληλους, που βελτιώσανε τη θέση τους με την αντίκη τους θέβαια στάση, από τους άλλους υπάλληλους. Έμεις λέμε πως όλοι οι υπάλληλοι δεν μπορεί παρά να είναι της ίδιας πάστας, με την ίδια ιδεολογία και ψυχολογία. Δεν μπορεί οι μισοί να είναι ραγιαδες κ' οι άλλοι μισοί παλληκάρια. Το ίδιο περιβάλλο, οι ίδιες συνθήκες, τους ίδιους ανθρώπους δημιουργούν. "Επειτα, οά να πειράζεται και λιγάκι ο συντάκτης του μανιφέστου που οι εργάτες πετύχανε

μεγάλη αύξηση στα μεροκάματά τους, πράμα που δεν είναι κι απόλυτα αληθινό, έξον για όρισμένες τάξεις και για όρισμένους λόγους. Από όλα αυτά βγαίνει μια ακαθόριστη ψυχολογία και κάποια προσπάθεια συνιδασμού των συνιδαστων. Προλετάριοι και, μα όχι απεργίες. Το κράτος άστοργο οε μερικούς υπάλληλους, στόργικα οε άλλους. "Ολοιοι πιστεύει πως οι υπάλληλοι είναι προλετάριοι — και τέτοιοι λοιπόν είναι κι ο συντάκτης του μανιφέστου, — είναι υποχρεωμένος να αναγνωρίσει την ανάγκη του σοσιαλιστικού αγώνα για την καλύτερη της ζωής τους. Να ομολογήσει πως υπάρχουνε κοινωνικές τάξεις, πως ένας άγριος αγώνας διεξάγεται ανάμεσα τους, πως οι υπάλληλοι, αφού πάσχουνε από την εκμετάλληση, δεν μπορεί παρά να είναι έχθροι του εκμεταλλευτή τους, δηλαδή του κράτους. "Ετσι φυσικά για βγαίνει πως η θέση του συντάκτη του μανιφέστου, καθώς και κάθε υπάλληλου, είναι μέσα στο σοσιαλισμό, έναντια στο άστικα κράτος. Κι όμως ο συντάκτης του μανιφέστου φανίνεται πως έχει τη διάθεση να υπερετήσει το άστικα κράτος, φτάνει μόνο να ικανοποιηθούνε τα αίτηματά του. Περίεργο, αλήθεια, φαινόμενο για την ψυχολογία των διανοούμενων της εποχής μας. "Ολοι καμώνουντα πως πιστεύουνε στο σοσιαλισμό. "Ως τόσο όλοι βρίσκουνε τρόπο να συνιδάσουνε το σοσιαλισμό τους με την άστική τους αντίληψη, που είναι διό πράματα ριζικά διάφορα. Τί περίεργα αλήθεια σοσιαλιστές διανοούμενοι που φυτρώνουνε στο έγιο αυτό χωμα.

Σεβαστός φίλος, που σιμάει συχνά τη στήλη τούτη, μάς στέλνει τα εξής νόστιμα παραγραφάρια:

Η λέξη λ ω π ο δ ύ τ η ς, που τώρα έγινε τόσο κοινή, δε σήμαινε αρχικά ότι σιμαίνει τώρα. Είναι συγκοπή της λέξης λ ω π α π ο δ ύ τ η ς (πρβ. παστάς, αντς παραστάς, α ί π ό λ ο ς ά ν τ ς α ί γ ο π ό λ ο ς, και πολλά άλλα), και σήμαινε τον κλέφτη που οε γδύνει από τα ρούχα σου. Γιατί στους αρχαίους καιρούς, όταν δεν είχαν οι δρόμοι φανάρια, είχαν έγγελαμα μερκών κκοποιών να κερφαλαχτούν τους ξενήτηδες και νάν τους παίρνουν τα ρούχα τους, στέλνοντάς τους σπίτι τους με σκολή άδαμική. "Ωστε το έγγλημα ήταν έγγλημα βίας, έμφ το έγγλημα που σήμερα έννοοίμε με λ ω π ο δ υ σ ί α είναι άπλη κλεψία. Κυριολεκτικά ο λοποδύτης έπρεπε να λέγεται η κ λ έ φ τ η ς ή σ ο υ φ ρ ω τ η ς. Την εισαγωγή της λέξης τη χρωστούμε στη λύσσα που βασίλευε και που βασίλευε δυστυχώς ακόμα, του να αντικατασταίνουμε γνωστούς έθνικούς όρους, ως τάχχ χυδαίους, με σπάνιους και ακατάληπτους.

ΣΕ τί βαθμό βασίλευε η παιδιατική κήτη μανία, το δείννει χαρακτηριστικά ο νόμος περί φυλακών του 1836. "Ενα του άρθρο όρίζει πως κάθε επισκεφτης των φυλακών πρέπει να διερευνάται. "Ο νομοθέτης ήξερε πως το διερευνάται δεν εκφρινόζε την ιδέα του και θέλησε νάν το ξεγήσει. Για να μη λικαστεί όμως ο νόμος του με χυδαίους,

πρότεσε μέσα σὲ τρενδεση ὄχι νὰ ψάχνεται. παρὰ τῆ γαλλικῆ λέξη fouiller ποὺ σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ κλόκας τόσο λίγοι κόσμοι τὴν ἐννοοῦσε.

Η γλώσσα μας ἔχει τόσοις ὀρθίους χορευτομοῦς. Γιά σου (ὁ καλύτερος), ὄρα καλὴ, σὸ καλὸ, καλλιμέρα, κληροπέρα, καλὸ θράδι, χρόνια πολλά. ἔχε γιά κτλ. Μὰ οἱ δασκάλοι τοὺς καταφρόνησαν καὶ τοὺς καταφρονοῦν ὡς τάχα πρόστυχοι, καὶ μετὰ χάρισετέ τους καὶ ὕγιαίνετε, ποὺ δὲν ἔπασαν. ἄνοιξαν τὴν πόρτα στους ἀνόμητους μετὰ addio καὶ au revoir (ἢ ἀλεβρονάρα, ὅπως λέει ὁ κωμωδοποιὸς Μίλλας;) Τὸ au revoir τὸ λέει νοστιμώτερα ἢ γλώσσα μας μετὰ τὸ καλὴ ἀντίμωση.

ΟΤΑΝ, ταξιδέβοντας στὴν Κρήτη, ἐπισκερτήκαμε τοὺς Λάκκοις, βρήκαμε πὸς ἐκεῖ τοὺς χορευτομοῦς ὁ μακροῦτος Κώστας Μάνος, μεγάλος πατριώτης μὰ λιγάκι ἀτρόσεχτος ἄνθρωπος, τοὺς εἶχε μάθει νὰ ἀποχωροῦνε μετὰ τὸ au revoir.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΚΑΙ Ο Κ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

(Συνέχεια)

Τὰ συμπεράσματα λοιπὸν ποὺ θὰ βασιστοῦν σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο, θὰ εἶναι ἀκλόνητα. Ἄν τὴν ὥρᾳ, σὸ ἐπίλοπο ἔργο τοῦ κ. Βουτυρά, ἀπύρχον καὶ μερικὰ διηγήματα ἀγνωστα, τόσο διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ γνωστὰ μοι, ὥστε νὰ δείχνουν ἓνα συγγραφέα ὀλοσδιόλου ἀλλοιότιμο ἀπὸ κεῖνον ποὺ θὰ δείξω, — καὶ αὐτὸ θέβηαι εἶναι, μὰ ὑπόθεσις ὄχι ἀδύνατη, καὶ πρέπει, γιὰ κάθε ἐνδεχόμενον, νὰ διατυπώσω ἐδῶ τὴν ἐπιφύλαξή μου. Γιατί, σὸ διηγηματογράφος καὶ ἐγὼ, συλλογίματα πόσο λίγο πλάττει θὰ μετὰ ζωγράφει ὁ κριτικός, ποὺ θὰ εἶχε διαβίσει τὸν «Κόκκινο Βράχο» καὶ ὄχι καὶ τὸν «Κόσμο καὶ Κοσμῶ». Ὅσοσο δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχον τὸσο ἀνόμοιζ κομμάτια σὸ μακρὸ ἀλλὰ καθόλου πολυτροπὸ ἔργο τοῦ κ. Βουτυρά. Καὶ πειθούμαι πὸς ἡ εἰκόνα του, βγαλμένη ἀπ' αὐτὸ τὸ βιβλίο, θὰ τοῦ μοιάξῃ τόσο, (ἐνενηνταεπὶ τοὺς ἑκατὸ), ὅσο καὶ ἂν ἔβγαίνε ἀπ' ὀποιοδήποτε ἄλλο του, καὶ ἀπὸ τὰ εἰκοσιἀκόσια ποὺ ἔχει νὰ τυπώσῃ. Τί λέει; Ὁ κ. Βουτυρὰς μοῦ φρίνεται τόσο μονοκόμματος, τόσο ἕνας, τόσο ἰδιόρρητος, τόσο ποιοτικὸς, — καὶ τόσο θαυμασιός, — ὥστε καὶ μόνο ἀπὸ ἓνα του μεγάλο διηγημαθὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸν γνωρίσῃ στὴν ἐντέλεια.

B'

Τὸ πρῶτο ποὺ πέρτει στὴν ἀντίληψή μας, ἀπὸ ἓνα λογοτέχνημα, εἶναι ἡ γλώσσα. Κάποιος θῆλεγε πὸς γλώσσα καὶ ὕφος πάνε μαζί. Μὰ ὄχι. Πρῶτα βλέπομε σὲ τί γλώσσα εἶναι γραμμένο τὸ ἔργο, καὶ ἔπειτα σὲ τί τρόπο εἶναι ὕφασμένη. Λοιπὸν ἡ γλώσσα τοῦ κ. Βουτυρά εἶν' ἓνα κράμα: μιχτὴ γλώσσα, βλάστη, ἀδούλευτη καὶ φτωχὴ, ὅσο παίρνει. Κανένας Ἕλληνας

συγγραφέας δὲν πιστεύω νὰ παρουσιάξῃ πὸς ἰσχνὸ λέξιλόγιο. Ἄν ἡ ἑλληνικὴ μας ἔχη ἀπάνω ἀπὸ ἐνενηντα γιλάδες λέξεις, ἀμφιβάλλω ἂν ὁ κ. Β. χρησιμοποῖ τὶς πέντε. Κ' οἱ λέξεις του εἶναι οἱ πὸς κοινές, οἱ πὸς συνηθισμένες, τόσο ἀπ' τὴν δημοτικὴν, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν καθαρῆν. Σπανιώτατα νὰ πλάσῃ, νὰ συνθέσῃ μὰ λέξη δική του, ἢ νὰ σχολίσῃ, νὰ ξεθάψῃ μὴν ἀτριφτὴ, εἶτε ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸ λέξιλόγιο, εἶτε ἀπὸ σύγχρονη νεολογία. Καὶ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς ὅλη αὐτὴ τὴ φτώχεια, δὲν ἔχει πρὸς νὰ συγκρίνῃ μὴ σελίδα τοῦ κ. Β. — σελίδα περιγραφικῆ, ὅπου νὰ μιλή ὁ ἴδιος, — μετὰ μὴν ἄλλη, ἔστω καὶ διαλογικῆ, ὄχι πὰ τοῦ κ. Βλαχογιάννη, ποὺ εἶναι, νὰ ποῦμε, ὁ ζαλιώτος, ὁ ἐκκομμουνιστικὸς τῶν λέξεων. ἄλλὰ τοῦ κ. Καρκαβίτσα, τοῦ κ. Θεοτόκη ἢ ὀποιοδήποτε ἀπὸ τοὺς «ἀπλῶς εἰπόμενους».

Ἔπαινε πὸς ὁ κ. Β. σιωπήσῃ σὸ «Λαγκῶ». Καὶ στὴ γλώσσα του. Ἄν ἀργότερα προσπαθῆσε κάποιος νὰ κανονιστῇ ἂν ἔπαινε τοὺς πὸς κοινούς ὀμοίους δημοτικούς τύπους ἂν ἔπαινε νὰ γράφῃ ὁ ποιοτὸς, ἢ ὁ ποίος, τὰ ὀποῖον («Λαγκῶ»), προτιμώντας γιὰ ὅλα τὸ πρῶν ἂν ἀντὶς ὕψωνε το βάζῃ σήμειρα ὕψωνόσαν καὶ μερικὰ ἄλλα τέτοια, ποὺ κἀνοῦν τὸν κ. Φιλήντα νὰ βροῖσῃ τὴ γλώσσα τοῦ συγγραφέα μας ἀρεστὰ στροφῇ. — ἐγὼ δὲ δίνω σ' αὐτὰ τόση σημασία, ὥστε νὰ τὸ πὸς ὁ κ. Β. ἄλλαξε γλώσσα. Δὲ βλέπω δηλαδὴ σὸ ἔργο του αὐτὴν ὀλοένα πὸς λαγαροσμένη δημοτικὴν, ὅπως τὸ εἶπε ἓνας κριτικός γιὰ τὴ γλώσσα τῶν δικῶν μου διηγημάτων, καὶ ὅπως τὸ βλέπομε στὴ γλώσσα μερικῶν ἄλλων, ποὺ ἄρχισαν νὰ γράφουν στὴν καθαρῆν καὶ σιγά σιγά, μετὰ τὸ ἴδιον τὸ ξετύλιγμα τοῦ ταλέντου τους, τὴν ξετύλιξαν καὶ αὐτὴ καὶ τὴν ἔφρασαν ὡς τὴν ἀγνόητην καὶ ὀρθότερη δημοτικὴν. Τέτοιο ξετύλιγμα, καλλιτεχνικὸ μὰ καὶ ἐπιστημονικὸ, δὲ φαίνεται στὴ γλώσσα τοῦ κ. Β. Ἔμεινε ὅπως ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχή: μιχτὴ, βλάστη καὶ φτωχὴ. Καὶ μόνο ἐπειδὴ εἶναι πρῶτο καὶ πάντα ἡ ἴδια, θὰ μετροῦσε ἴσως κανεὶς, μ' ὀλες τῆς τὶς ἀνωμαλίες, νὰ τὴν πῇ ὀμοίωμορφη.

Θάκούσατε πολλές φορές, πὸς ἡ γλώσσα εἶναι τὸ ὄργανο τοῦ λογοτέχνη, ὅπως ἀπὸν — κάτω τὸ χρώμα τοῦ ζωγράφου. Παρομοιάζονται δηλαδὴ οἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι ποὺ ἔχει στὴ διάθεσὴ του ὁ πρῶτος, μετὰ τὴν πᾶντα τῶν χρωμάτων ποὺ μεταχειρίζεται ὁ δεύτερος. Ἡ παρομοίωσις αὐτὴ, ὅπως κάθε ἄλλη, δὲν εἶναι παρὰ ἓνα κούραξι. Ὅσοσο πάντα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ, πὸς ζωγράφος μετὰ φτωχὴ παλέτα εἶναι καὶ ὁ λογοτέχνης μετὰ φτωχὴ γλώσσα καὶ ὅπως ἐκεῖνος, μετὰ λίγα χρώματα καὶ μετὰ λίγους συνδυασμούς, δὲν μπορεῖ ν' ἀποδώσῃ τέλει τὴ φύση, ἔτσι καὶ αὐτός, μετὰ λίγες λέξεις ἀπλῆς καὶ μετὰ λίγες συνθέτες, δὲν μπορεῖ νὰ ζωγραφίσῃ τὸν κόσμο του, εἶτε ὕλικό, εἶτε ψυχικό. Ἄν θυμηθῶμε ὅμως πὸς μερικὸι ζωγράφοι, μετὰ δύο μόνο χρώματα καὶ μετὰ δύο — τρεῖς συνδυασμούς, — ὅπως μερικὸι μουσικοὶ μετὰ λίγες νότες ἢ μετὰ μὴν χορδῆ, — ἔκαμν θαύματα τέχνης, καὶ ἂν θυμηθῶμε συγχρόνως τὴν ἐπιτολίαν τοῦ κ. Βουτυρά, — παράγοντα ποὺ δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπὸ κανένα τύπο, ἀπὸ κριτικὴν ἐξέλιξιν τοῦ προβλήματός μας, — θὰ παραδεχθῶμε ἀναγκαστικὰ πὸς καὶ ὁ συγγραφέας μας εἶν' ἓνας ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνους ποὺ θαυματουργοῦν μετὰ πὸς ἀτελῆ ὄργανα. Ἔπαινε πὸς αὐτὴ ἡ ἐπιτολίαν ἀνα-